BIBLIOTECA
CULTURII
AROMÂNE

www.proiectavdhela.ro

Matilda Caragiu Marioțeanu

DI NUNTRU ŞI-DI NAFOARÂ

DIN NĂUNTRU ŞI DIN AFARĂ

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Sumar

4 / Precizări

7 / Adil'eri / Respirări

Dhyeatâ ti hil'i-mea / Diată pentru fie-mea
Adil'iu / Respir
Datlu / Datul
Oara a-nsirăril'ei / Ora înserării
Adamlu şi Eva / Adam şi Eva
Câpăchi di ocl'i / Pleoape
Venus
Cruți maltezi / Răscruci malteze
Muzicâ tu amurdzitâ / Muzică-n amurg
Omega

16 / Praguri / Praguri

Praguri / Praguri
Mardzini / Margine
Giocu şuțâtu / Joc invers
Doru di banâ / Dor de viață
Zvici / Bice
Scarâ / Scară
Fricâ / Frică
Bârni / Brâie
Ghini viniși! / Bine-ai venit!

24 / In Memoriam

Cupacilu / Stejarul
Disicatlu / Despicatul
Toma-Apostalu / Toma-Apostolul
Iu-i guşa mea di lelicu? / Unde-i guşa mea de cocor?
Orchestra a munțâloru / Orchestra munților
Unu Omu /Un Om
Căprili di Santorin / Caprele din Santorin

31 / Natlu / Natul

Cheatra treați, apili armânu / Piatra trece, apele rămân
Imnu ti mumili armâni / Imn pentru mamele aromâne
Apa yie / Apa vie
Si-ncurunâ zboarâli / Se cunună cuvintele
Merlu şi ńedzlu a Loclui / Mărul și miezul Pământului
Luna şi Meslu / Luna și „Mes”-ul
Patru yisi cu ocl'i-ncl'işi / Patru vise cu ochii închişi
I. Yisu di primâveara / Vis de primăvară
II. Yisu di veara / II. Vis de vară
III. Yisu di toamna / III. Vis de toamnă
IV. Yisu di iarna / IV. Vis de iarnă
Trei blâsteami (Ti şicae) / Trei blesteme (De șagâ)
I. Blâsteami di mumâ ți u creapâ fumeal'ea / I. Blesteme de mamă pe care o necăjesc copiii
II. Blâsteami di-nveastâ ți-l'i fudzi bârba-su tu Amirichie /
II Blesteme de nevastă căreia i-a plecat bărbatul în America
III Blâstemu di dadâ ți-l'i fudzi ficiorlu si s-facâ yeatru /
III Blestem de mamă căreia i-a plecat feciorul să se facă doctor
Cânticu ti ginta latină / Cântul gintei latine

„Je ne demande pas quelle est ta race,
ta nationalité ou ta religion, mais
quelle est ta souffrance.”

Pasteur

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Precizări

30 di aesti poezii li scoşu întâńea oarâ tu padi tu disculu *Di nuntru şi-di nafoarâ*, **Electrecord**, Bucureşti, 1991. Suntu nali: *Scarâ*, *Adil'iu*, *Bârni*, *Muzicâ tu amurdzitâ*, *Omega*, *Ghini vinişi!*, *Toma-Apostallu*, *Disicatlu*.
Tu aduțearea tu limba literarâ, țânui multu si s-veadâ latinitatea şi unitatea a limbil'ei strâromâneşti, chirândalui, di multi ori, muşuteața a versului armânescu.

Scriarea: l' = gl, di-tu italianâ (ex.: famiglia)
ń = gn, di-tu italianâ (ex.: legno)
ț = zz, di-tu italianâ (ex.: pazzo)
dz* = z, di-tu italianâ (ex.: zinco)
y = ϒ, di-tu greacâ (ex.: ϒinaika)
th = θ, di-tu greacâ (ex.: θéatron)
dh = δ, di-tu greacâ (ex.: δramion)

30 din aceste poezii au apărut prima oară în discul cu acelaşi titlu, *Di nuntru şi-di nafoarâ*, **Electrecord**, Bucureşti, 1991. Sunt noi: *Scarâ*, *Adil'iu*, *Bârni*, *Muzicâ tu amurdzitâ*, *Omega*, *Ghini vinişi!*, *Toma-Apostallu*, *Disicatlu*.
În transpunerea în limba literară, am preferat să fiu fidelă latinității şi unității străromânei, sacrificând, în acest fel, adeseori, frumusețea versului aromânesc.

Autoarea

* *Din rațiuni tipografice se notează prin dz africata dentală sonoră în loc de d + semn diacritic dedesubt, ca în cazul consoanei surde corespunzătoare ț).*

ADIL'ERI RESPIRĂRI

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Dhyeatâ ti hil'i-mea

Hil'ea-ńi, vruta-ńi
Ț'i nu ti feațișsi ni Yramusti
ni Samarina,
ni Hrupişti
ni Perivoli
Ț'i nu biuşi ni apâ adusâ cu ghiumili
di la Dolțâ
di la fântâna alu Bucuvalâ
di-tu trâpiclu ali Veryini
Ț'i nu ştii ț'i va s-adzâcâ
ni ńelu di Aryos
ni pitâ tu sinii, cu circhelu coaptâ,
ni dzamă di pâni,
di dadâ armânâ adratâ,
ni bucuvalâ dulți
şi niți caşu cu umtu
Ț'i nu-ai bâşatâ mânâ di omu auşu
di papu
di mumi tińisiti
cu mâńili hrisusiti
Ț'i nu şidzuşi ascumtâ, s-ț-aducâ isusitlu
Ț'i nu ti-adraşi-nveastâ fârâ si-lu ştii bârbatlu
Ț'i nu câ ştii ț'i easti oclu'iulu cându algheaşti
di-ahâtâ aştiptari
şi di ahâtâ vreari...

Hil'ea-ńi, birbicuşa-ńi,
zburdzlu-a meu di neauâ
ocl'iu di mârdzeauâ
peru di aruseauâ
truplu di-aluneauâ
boați di pirdhyeauâ
Ț'âni-ńi, ț'âni mâna-ńi...

Diată pentru fie-mea

Fia-mi, vruta-mi
Care nu te-ai născut nici la Gramoste
nici la Samarina
nici la Hrupişti
nici la Perivoli
Care nu ai băut nici apă adusă cu ghiumele[1]
de la Dolță,
de la fântâna lui Bucuvală
din pârâiaşul Verginei
Care nu ştii ce înseamnă
nici miel de Argos
nici plăcintă la tavă, cu țestul coaptă,
nici „zeamă de pâine,"[2]
de mamă armână făcută,
nici „bucuvală"[3] dulce
şi nici „caş cu unt"[4]
Care n-ai sărutat mână de om bătrân
de bunic
de mame preacinstite
cu mâinile-aurite
Care nu ai stat ascunsă, să ți (se) aducă
logodnicul
Care nu te-ai făcut mireasă fără să-l ştii
bărbatul
Care nici nu ştii ce înseamnă
ochiul când albeşte[5]
de-atâta aşteptare
şi de atâta vrere...

Fia-mi, berbecuşa-mi,
bulzul meu de nea
ochiul de mărgea
părul de-arusea[6]
trup de alunea
voce de turturea[7]
Ține-mi, ține mâna-mi...

1. „Vase de aramă, cu o toartă, pentru adus şi păstrat apă"
2-3. „Mâncăruri de om sărac, din pâine dumicată, cu brânză, zahăr, unt"
4. „Ciulama cu brânză şi unt"
5. „Se stinge de întristare"
6. „Grâu superior, rusesc"
7. „Potârniche"

Adil'iu

Iŕi câdzu pi nucâ unâ frândzâ,
uscatâ
greauâ di pumoara-anlui ți tricu
galbinâ
lişoarâ di muşuteața-l'i
şupțâri, fârâ trupu, ți fisea-l'i deadi.

Adil'iu.
Mini.

Câ țe Mini?

Cumu di-adil'iu tâşi mini?

Câ țe adil'iu mini
vimtului adusu
di frândza pi ducâ
ți-ŕi câdzu pi nucâ?

Cumu di-adunai tâşi Mini
tutâ haraua di-adil'eari
di frândzâ fârâ adil'eaticu, pi ducâ,
ți-ŕi câdzu pi nucâ?

Adil'iu...
Adil'iu!

Ahâtâ ghineață!

Respir[1]

Mi-a căzut pe nucă[2] o frunză
uscată
grea de povara anului ce a trecut
galbenă
uşoară de frumusețea-i
subțire, fără trup, ce firea-i dete.

Respir./
Eu.

De ce Eu?

Cum de respir tocmai eu?

De ce respir eu
vântul[3] adus
de frunza pe ducă
ce-mi căzu pe nucă ?

Cum de-am adunat tocmai Eu
toată bucuria adierii
de frunză fără respirație, pe ducă
ce-mi căzu pe nucă?

Respir...
Respir!

Atâta binețe![4]

1. Literal: „(eu) adii (<lat. *ad iliare)."
2. „Ceafă" (cf. fr. nuque, lat.)
3. „Aerul"
4. „Bine; fericire"

Datlu

Nu poț si-ŕi l'eai nâpoi
ațeauâ ți ŕi-ai datâ...
Easti lucru avutu
ațelu datlu!

Datul

Nu poți să-mi iei napoi
aceea ce mi-ai dat...
Este lucru avut
acela datul!

Soarili-lu coați gârnulu,
u creapâ simița
u creaşti pânea
si-u mâcâ sârmânița!

Nu l'i-u l'eai a omlui
aț̂eauâ ți l'i-u deadişi!
Câ easti lucru datu
aț̂ea ți easti datâ!

Îńi deadişi ta s-ț-lu caftu
ca unu orbu luńina...
s-lu-amintu
s-crescu hirlu
lilice-a soarilui s-iasâ...

O, Dumnidzale, tată!
Nu poț si-ńi l'eai nâpoi
aț̂eauâ ți ńi-ai datâ,
câ-i lucru-avutu
elu, Datlu!

1. „Pruncul."

Soarele-l coace grâul,
o crapă sămânța
o creşte pâinea
s-o mănânce sârmânița![1]

Nu-i iei omului
aceea ce i-ai dat-o!
Că este lucru dat
aceea ce este dată!

Mi-ai dat[2] ca să ți-l cer
ca un orb lumina...
să-l nasc
să (îl) cresc firul
floare de soare să iasă...

O, Dumnezeule, tată!
Nu poți să-mi iei napoi
aceea ce mi-ai dat-o!
Că-i lucru avut
el, Datul!

2. „Mi-ai sădit în mine dorința de a-ți cere ... firul."

Oara a-nsirăriľei

Spuni-ńi, Doamne, câtâ iu-i Scâpitata?
Câtâ cari parti a lumiľei
şi-a lunâľei
va-ńi tornu fața
tu-aumbrâ?

Ńi-u doru di-aumbra fârâ urmâ.
Mi doari luńina
ți u portu
amânatu
tu mini-ńi...

Spuni-ńi, Doamne, câtâ iu-i Scâpitata?
Di câtâ iu yini Elu, Soarili,
cându dipuni?

Ora înserării

Spune-mi, Doamne, încotro-i Scăpătatul?[1]
Spre care parte a lumii
şi a lunii
întoarce-mi-voi capul,
la umbră?

Mi-e dor de umbra fără urmă.
Mă doare lumina
ce o port
târzie
în mine-mi.

Spune-mi, Doamne, încotro-i Scăpătatul?
De unde vine El, Soarele,
când apune?

Ńi-u doru di-aumbra fârâ urmâ,
di oara aţea, unâ,
a-Nsirăriľei
cându Vinita şi Vgata
si-mpriunâ...

1. „Apusul”

Adamlu şi Eva

Unâ saricâ lae
pi albulu di sfildişu
a chetriloru di unâ etâ
tu mardzini di-amari
unâ noapti...
Eara... 'nâoarâ!

Una cânduşi albâ
pi lailu di câtrani
a undiloru cutrimburati
tu mardzini di-amari
unâ noapti...
Eara... 'nâoarâ!

Cânduşi albâ
saricâ laii
lailu cu albu
albu cu laiu
unu suflitu albu
unu suflitu singuru
tu mardzini di-amari
unâ noapti...

Eara... 'nâoarâ!

1. Literal: „de odinioară”

Mi-e dor de umbra fără urmă,
de clipa[2] aceea unică
a Înserării,
când Venitul şi Plecatul
se-mpreună...

2. Literal: „ora; ceasul”

Adam şi Eva

O sarică neagră
pe albul fildeşiu
al pietrelor primordiale[1]
pe margine de mare
într-o noapte...
Era... odată!

O cânduşă[2] albă
pe negrul vineţiu
al undelor cutremurate
pe margine de mare
într-o noapte...
Era... odată!

Cânduşă albă
sarică neagră
negrul cu albul
albul cu negrul
un suflet alb
un suflet singur
pe margine de mare
într-o noapte...

Era... odată!

1. Literal: „de odinioară”

2. „Haină femeiască, fără mâneci, din stofă groasă, care se purta pe vreme rece”

Câpăchi di ocl'i

Adrati, uidisiti
câpăchili hrisusiti
cadu seara apustusiti
hivritili pleoapi.

Amirâril'i, parádhisu
cu sori şi cu luțeafiri
harei vecl'i şi nali
încapu, sta nicârtiti
după câpăchili a tali.

Li-ncl'idz, sinduchi ascumti
di tini maşi dişcl'isi
şi-haraua tut-a tauâ-i!
O, vluyisiti pleoapi!

Maşi vreri şi doruri, gânâ,
nu-ncapu şi curâ şcl'ioapi,
li pingu şi-li dirinâ-
nvirinatili pleoapi...

1. Literal: „capace de ochi"

Pleoape

Meşteşugit lucrate
capacele[1] – aurite
cad seara ostenite
înfierbântatele pleoape,

Împărății, parádis
cu sori şi cu luceferi
bucurii vechi şi noi
încap, stau neclintite
după a tale pleoape.

Le-nchizi, lacre ascunse
de tine doar deschise
şi bucuria-i toată a ta!
O, binecuvântate pleoape!

Doar vreri[2] şi doruri, doldora,
nu-ncap şi cură, şchioape
le-mping şi le sfâşie-
ntristatele pleoape![3]

2. „iubiri"

3. Literal: „înveninatele"

Venus

Tini, Venus,
di Milo
di Cirene
di Cnido
di Malta
di iuțido!

Tini, plasâ chitroasâ
a mintil'ei agiunâ di muşuteață
ți Omlu, Thiriulu u-ari adratâ!

Tini, theaminâ
di frimitari faptâ

Venus

Tu, Venus,
din Milo
din Cirene
din Cnido
din Malta
de oriunde!

Tu, plăsmuire pietroasă
a minții flămânde de frumusețe
ce Omul, Atotputernicul a zămislit-o![1]

Tu, femelă
din frământare născută![2]

Di ańi şi-di ańi
di totâna
hii, Venus, dipriunâ
maşi unâ...

1. Literal: „omul, uriaşul a făcut-o"

Cruți maltezi

Malta, cruți di api
cruți di vimturi
cruți di ginti

Malta, vatrâ fârâ apâ
vatrâ fârâ vimturi
vatrâ fârâ ginti

Malta, locu blâstimatu
tu mesi di doauâ lumi
ți unâ lumi li disparti

Şi, cu tuti aesti,

Malta, locu vecl'iu ti oamińi
ti creştinńi

di azâ
di-aieri
di totâna

toru niscriati a etiloru.

De ani şi ani
dintotdeauna
eşt, Venus, într-una,
numai una...

2. Literal: „făcută"

Răscruci malteze

Malta, răscruce de ape
răscruce de vânturi
răscruce de ginte

Malta, vatră fără apă
vatră fără vânturi
vatră fără ginte

Malta, loc blestemat
între[1] două lumi
ce-o lume le desparte

Şi, cu toate acestea,

Malta, pământ vechi pentru oameni
pentru creştini

de azi
de ieri
dintotdeauna

urmă nescrisă a veacurilor.

1. Literal: „în mijlocul a două lumi"

Muzicâ tu amurdzitâ

Ari unâ oarâ tu-amurdzitâ
cându agrulu va canda s-greascâ,
ma nu scoati zboru.

Muzică-n amurg

Există o oră în amurg
când agrul[1] vrea parcă să grăiască,
dar nu scoate (un) cuvânt.

I, ca-şti?

Vahi greaşti di ńil'i di ori
ma nu putemu noi, muritori,
s-lu-aduchimu
si-l'i li turnămu
zboarâli...

Câ eali
zboarâli a agrului
suntu ca muzica:
u-avdu mutu
si-u tornu nu potu
u-ncl'idu tu mini-ńi
şi-aclo armâni-ńi...

Tu oara di-amurdzitâ
- aburu tricutu tu sitâ -
pomlu-i țearâ asteasâ
fântâna-i funi groasâ.

Si-alinâ boațea di-agru
Şi si-avdi maşi-n țeru.

1. „Ogorul;" (agru <lat. agrum).

Sau, cine ştie?

Poate grăieşte de mii de ori
dar nu putem noi, muritorii,
să-l înțelegem
să i le întoarcem[2]
cuvintele...

Căci ele
cuvintele agrului
sunt ca muzica:
o aud mut
să o-ntorc nu pot
o-nchid în mine-mi
şi-acolo rămâne-mi...

La ceasul amurgului
- abur trecut prin sită -
pomu-i ceară[3] stinsă
fântâna-i funie groasă.

Se-nalță vocea agrului
şi se-aude doar în cer.

2. „Să-i răspundem."

3. „Lumânare."

Omega*

Mutrescu niminarea
doauâ dulbii limpidz
pi yilia amurțâtâ a laclui:
easti unu Omega
disfaptu
dinâpoi
cu ciciuruşi chitrusiti
muti
ca moarti...
Acațâ „oaca-ca!"
concertulu di-tu baltâ

Omega*

Privesc nemişcarea
două telescoape limpezi
pe luciul amorțit al lacului:
este un Omega
desfăcut
la spate[1]
cu picioruşe împietrite
mute
ca moarte...
Începe „oac-oac-oac-ul"
concertul din baltă

di-tu etâ
di cându alfa-i alfa
di cându broasca-i broascâ
di cându broasca-i Omega.

Oaspili-a meu di-tu lacu,
oaca-ca, oaca-ca!
Dulbiili va-l'i creapâ
tu-nyeari intrati
di-aurlari umflati
ti vreari şuțâti.

Oaspili-a meu Omega.
Sta niminatu tu lacu
şi-şi cl'eamâ vruta.

Easti oara a vrearil'ei.

*Ti omlu a meu. Noi şi Omega, tu budzâ di banâ, Măgura, 1987.

1. „Înapoi"

3. Literal: „de vrere sucite"

etern
de când alfa e alfa
de când broasca e broască
de când broasca-i Omega.

Oaspele[2] meu din lac
oac-oac, oac-oac!
Telescoapele (stau) să-i crape
în înviere intrate
de urlat umflate
de iubire ritmate.[3]

Oaspele meu Omega.
Stă nemişcat în lac
şi-şi cheamă iubita.

Este ora dragostei.[4]

* Pentru soțul meu. Noi şi Omega, pe buză de viață, Măgura, 1987.

2. „Prietenul"

4. Literal: „își cheamă vruta. Este ora vrerii"

PRAGURI PRAGURI

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Praguri

Ți ghini eara
cî tendili di vârnâoarî
nu-avea praguri:
nu puteai s-ti-ncheadiți
nu ştiai cându eşti nuntru
cându eşti nafoarî...

Caplu şi-mintea
puteai s-li-alińi
până la țeru.
Țiva nu ti-agudea.
Eara... altuțiva!

Earai ca puľiľi azburâtori:
maşi Dumnidză şi-niori.

Tora... praguri,
praguri soi di soi:
di udadz
di sali, di sâliță
di casi
di biseriți
di stati
di minduiri...

Praguri.
Praguri, praguri.

Praguri

Ce bine era
că tendele[1] de odinioară
nu aveau praguri:
nu puteai să te împiedici
nu ştiai când eşti înăuntru
când eşti afară...

Capul şi mintea
puteai să le înalți
până la cer.
Nimic nu te lovea.
Era ... altceva!

Erai ca puii[2] zburători:
doar Dumnezeu şi nori.

Acum... praguri,
praguri soi de soi:
de odăi,
de săli, de sălițe,
de case
de biserici
de state
de gânduri...

Praguri.
Praguri, praguri.

1. „Corturi" păstoreşti, cu o deschidere largă în formă de triunghi

2. „Păsările"

Mardzini

Amarea ari mardzini.
Pita ari mardzini.
Fustanea ari mardzini
pâdurea ari mardzini
hoara ari mardzini...

Dzâțemu: cumata di la mardzini
casili di la mardzini

Margine

Marea are margine.
Plăcinta are margine.
Rochia are margine
pădurea are margine
satul are margine...

Zicem: bucata de la margine
casele de la margine

...
omlu di la mardzini?

A curi mardzini?

A meauâ, a tauâ, a noastrâ...

Omlu ți sta di mardzini
ńicu
caplu plicatu
ocl'i-n-padi
nibâgatu tu isapi
doi pâradz s-nu dai pi elu!

Câ aşi-i tu oamińi:
aţelu di-tu thesi greaşti
aţelu di-tu mesi avdi
aţelu di-tu mardzini adarâ...

Ghini ma, acaţâ di si-aproachi
omlu di la mardzini.
Tutu s-ma aproachi
di mini, di tini, di noi
pânâ si-nturtureadzâ,
pânâ u scoalâ cujaca!
U l'ea disuprâ
omlu di la mardzini,
l'i si umplurâ dinţâl'i di pâni!

Şi... ți s-vedz?
Greaşti thesea
avdi mesea
nu-i mardzinea!...
Greaşti mardzinea
avdi thesea
adarâ mesea,
ea, totâna,
câtâ-n susu, câtâ-n-ghiosu!...

Lumea... nu-ari mardzini!

...
omul de la margine?

A cui margine?

A mea, a ta, a noastră...

Omul ce stă la margine
mic
capul plecat,
ochii în jos
nebăgat în seamă
doi bani să nu dai pe el!

Că aşa-i între oameni:
cel din cap grăieşte[1]
cel din mijloc aude
cel din margine face...

Bine dar, începe[2] să se apropie
omul de la margine.
Tot se (mai) apropie
de mine, de tine, de noi,
până se-nfiripă,
până îşi saltă cojocul!
Şi-o ia în cap[3]
omul de la margine,
i s-au umplut dinții de pâine![4]

Şi... ce să vezi?
Grăieşte capul[5]
aude mijlocul,
nu-i marginea...!
Grăieşte marginea
aude capul
face mijlocul
el, totdeauna,
către-n sus, către-n jos!...

Lumea... nu are margine![6]

1. „Vorbeşte; porunceşte"
2. Literal: „acaţă, prinde să..."
3. Literal: „o ia deasupra"
4. „e ghiftuit"
5. „cel din cap"
6. „Mare-i grădina lui Dumnezeu!"

Giocu şuțâtu

Unu chiro:
ficiuriții'i si-agiuca
şi-nsârea
tiniril'i arâdea
şi s-bâşa
(arşini mari, ascumtá!)
măril'i trâdzea vârnâ oarâ corlu
şi şidea di mutrea...

Astâdz:
ficiuriții'i nu si-agioacâ
(câ nu au chiro)
tiniril'i nu-arâdu
(câ nu-au chefi)
nu s-başi
(câ lâ-i fricâ)
şi-ma măril'i si-agioacâ
taman ca ficiuriții'i
cându si-agiuca...

1. Literal: „sucit"

3. „Horă - în spirală - la aromâni"

Joc invers[1]

Cândva:
copilaşii[2] se jucau
şi săreau
tinerii râdeau
şi se sărutau
(ruşine mare, pe ascuns!)
cei mari trăgeau câte o dată corul[3]
şi şedeau de priveau...

Astăzi:
copilaşii nu se mai joacă
([pentru] că n-au timp)
tinerii nu râd
([pentru] că nu au chef[4])
nu se sărută
([pentru] că le e frică)
şi cei mari se joacă
întocmai[5] ca copilaşii
când se jucau...

2. Literal: „fecioraşii"

4. „plăcere"

5. Literal: „taman"

Doru di banâ

Tuț suntu buńi
şi tuț ńi-nsaru într-agiutoru
cu dzâca
cu mintea
cu fapta...

Ari şi-niscânțâ
ți mi-agiutâ ta s-moru
plântândalui ahândosu
până la osu
câțutlu
ta si-ńi hibâ ma lişoru.

Dor de viață

Toți sunt buni
şi toți îmi sar în ajutor
cu zisa
cu mintea[1]
cu fapta...

Sunt şi (unii)
ce mă ajută ca să mor
împlântând adânc
până la os
cuțitul
ca să-mi fie mai uşor.

Maşi câ mini nu lâ caftu agiutoru
ni dzâca
ni mintea
ni fapta
ni câțutlu
ta si-ńi hibâ ma lişoru

Câ mini voi s-moru
singurâ
fârâ agiutoru.

Numai că eu nu le cer (în) ajutor
nici zisa
nici mintea
nici fapta
nici cuțitul
ca să-mi fie mai uşor.

(Pentru) că eu vreau să mor
singură
fără ajutor.

1. „Gândul”

Zvici

Ari zvici şi zvici:
ari ți suntu subțâri
ca hirlu di iarbâ
i ca frândza di misuru
ți taľi şi-dischicâ
fața alb-aroşi ali Evâ...

Ari şi-ți suntu di vini
cu tehni-mplâtiti
ți taľi şi-dischicâ
şi sapâ şi-lu seamnâ
loclu di trupu uminescu...

Ari zvici şi zvici:
câti unu hiru
câti doauâ
câti dzați
ți taľi şi-dischicâ
ți sapâ
ți ardu
ți seamnâ...

Ma vârnu di eali
nu taľi, nu dischicâ
nu sapâ, nu ardi
nu seamnâ

Bice

Sunt bice şi bice:
sunt unele[1] subțiri
ca firul de iarbă
sau ca frunza de porumb
ce taie şi despică
fața alb-roşie a Evei...

Sunt şi altele[2] din vine
măiestru-mpletite
ce taie şi despică
şi sapă şi-l însemnează
pământul[3] de trup omenesc...

Sunt bice şi bice:
câte un fir
câte două
câte zece
ce taie şi despică
ce sapă
ce ard
ce însemnează...

Dar nici unul din ele
nu taie, nu despică
nu sapă, nu arde
nu însemnează

cumu taľi, cumu dischicâ
cumu sapâ, cumu seamnâ
cumu vatâmâ

Zborlu.

1. Literal: „sunt ce (=care) sunt subțiri”

Scarâ

Fârâ alti zboarâ:
lumea-i unâ scarâ!

Altu alinâ
altu dipuni

Câtrâ soari
cându-i vreari
Câtrâ chisâ...
cându-i scrisâ.

Tradzi-n-sus
pindzi-n-ghiosu

Capiti sculati
dzinucľi-aplicati

Unu ocľiu plândzi-lu
şi-alantu arâdi-lu

Dimândâ liundariľi
şi caftâ dhicuńeariľi

Niți nu si-aleadzi
niți nu si-ndreazi

Şi-ma s-hibâ di-azghearâ?

Lumea-i unâ scarâ!

1. „Iubire”

cum taie, cum despică
cum sapă, cum însemnează
cum ucide

Cuvântul.

2. Literal: „sunt şi ce(=care) sunt din vine”
3. „Lasă semne; brăzdează”

Scară

Fără alte vorbe:
lumea e o scară!

Unul urcă
altul coboară

Către soare
când e vrere[1]
Către beznă...
când e scrisă.

Trage-n sus
împinge-n jos

Capete sculate[2]
genunchi îndoiți

Un ochi plânge - (el)
şi-altul râde - (el)

Poruncesc leii
şi cerşesc cerşetorii

Nici nu se-alege
nici nu se drege

Şi de-ar fi că zbiară?
...
Lumea e o scară!

2. „Înălțate”

Fricâ

Cându earamu ńicâ
ńi-eara fricâ
di bubuliți
di şoariți
di puriți
di yerńi
di orńi
...

di-aţelu c-un-cioru!

Di iți s-minâ,
câ ari i câ nu ari
cicioari...

Ghini ma tora
ńi-u fricâ
di yenlu ți ari
maşi doauâ cicioari!

Frică

Când eram mică
mi-era frică
de buburuze
de şoareci
de purici
de viermi
de balauri
...

de cel cu un picior![1]

De orice mişcă,
(fie) că are, (fie) că nu are
picioare...

Bine dar acum
mi-e frică
de fiinţa care are
numai două picioare!

1. „Dracul”

Bârni

Hii dzuua ți creaşti
Mini-aţea ți scadi

Ocľiu-ţ luńineadzâ
A meu agiuneadzâ

Dorlu-ţ tutu-algheaşti
A meu si-aludzaşti

Soarili... ţ-arâsari
A meu... tu-ascâpitari.

1. „Generații”

Brâie[1]

Eşti ziua ce creşte
Eu cea care scade

Ochiu-ți luminează
Al meu ajunează[2]

Doru-ți tot albeşte
Al meu lâncezeşte

Soarele-ți ... răsare
Al meu ... la scăpătare.[3]

2. „Flămânzeşte”

3. „Asfinţit”

Ghini viniși!

S-easti câ viniși singurâ,
ghini viniși, cripare!

S-easti câ-ńi yińi și-cu altâ,
pulbiri fă-ti, cripare!

Tu munțâ seți s-ti duți,
nu voi s-ti-aprochiu, cripare!

1. „Pustii.”

Bine-ai venit!

Dacă ai venit singură,
bine-ai venit, supărare!

Dacă-mi vii și cu alta,
pulbere fă-te, supărare!

În munți seci[1] să te duci,
nu te primesc,[2] supărare!

2. Literal: „nu vreau să te apropii (eu) / să te aduc în casa mea.”

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM

„Morții lipsesc de la o vreme dintre noi”
Toma Caragiu,
Poeme și alte confesiuni

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Cupacilu*

Di la pachi strâpachi si ştie
câ di hiľiľi pâduri
cupacilu di-mprostu cadi
tuț alanțâ putrigami
yerńi şi-bubuliți ľi-aroadi.

Elu, cupacilu, -ndreptu țearâ
luńinâ ți umpli loclu
di simițâ sârmâńeatâ
şi-sândzi dinischeatu simnatâ
şi-cu apa-lu Bucuval-udatâ...

Şi-boațea-ľi... ți-avyilii si-adunarâ
frândzâli di cristalu si-ľi li minâ?
Când... chicuti di cas' di vâru ştiuti,
când... neauâ ți si-tucheaşti
şi ciuciurâ ti vruti,
când... fuldziri, câmbăńi ți-alinâ analtu-n țeruri
ihadz si-ț mutâ perlu...
Cumu, Doamne, -ľi deadişi tuti?

Şi-ți vreari şi-ți harauâ
a lumiľei aduți
şi-când soarili da di dzeanâ
şi-cându aumbra cadi...
Iholu a cupacilui
di naparti-arâsunâ,
si-hârseaşti lumea i plândzi,
i câ-i sirinu, furtunâ,
di boațea a cupacilui
tutu suflitu s-discurmâ...

Câdzu cupacilu... –ndreptu
loclu s-mutâ s-lu surpâ,
ma boațea-ľi di aleptu
tu etâ nu-ľi si-astupâ!
Simița-ľi sârmâńeatâ
cu-a Deniscului ńeatâ
cu-alu Bucuvalâ apâ -

Stejarul*

De la moşi-strămoşi se ştie
că dintre fiii pădurii
stejaru[1]-n picioare cade
ceilalți tot putregaiuri,
viermi şi gărgăuni îi roade!

El, stejarul, drept ca ceara,[2]
lumină ce umple locul
din sămânță sărmăneată[3]
şi de sânge dinischeat[4] semănată
şi cu apa lui Bucuvală udată...

Şi vocea-i... ce viori se adunară
frunzele de cristal să i le mişte?
Când... picături de casă de nimeni ştiute,
când... nea ce se topeşte
şi susură pentru vrute[5]
când... fulgere, (şi) clopote ce urcă-nalt în ceruri
isonuri să-ți mute părul...
Cum, Doamne-i dăduşi toate?

Şi ce iubire şi ce bucurie
lumii (întregi) aduce
şi când soarele dă de geană
şi când (ea) umbra cade...
Isonul stejarului
de departe răsună,
se bucură lumea sau plânge,
că e senin, furtună,
de vocea stejarului
tot sufletul se discurmă…[6]

Căzu stejarul... drept
pământul se mişcă să-l surpe,
dar vocea-i de ales
în veci nu i se-astupă!
Sămânța-i sărmăneată
cu a Deniscului viață[7]
cu-a lui Bucuvală apă -

fântânâ - adâpatâ
va s-da lumăchi, lilici şi-arâdâțińi tutu nali
alță cupaci va s-creascâ.

Torlu-alâstu-n cali-l'i
vârnoar-nu va s-tucheascâ!

* *T'i fratili a meu, actorlu Toma Caragiu, faptu Hrupişti tu Eladhâ, tu 21 di avgustu 1925, tricutu tu bana alantâ Bucureşti, tu 4 di marțu 1977, cându s-cutrimbură loclu...*

1. În aromână, „copac" este *pomu* sau *arburi*.
3.- 4. „Din Samarina/ Deniscu," localități aromânești.
6. „se odihnește; se liniștește"

fântână - adăpată
va da crengi, flori şi rădăcini tot nouă
alți stejari au să crească.

Urma lăsată-n cale-i
nicicând n-o să se topească!

* *Fratelui meu, actorul Toma Caragiu, născut la Hrupişti, în Grecia, la 21 august 1925, trecut în cealaltă viață la București, la 4 martie 1977, când s-a cutremurat pământul...*

2. „Lumânare"
5. „Iubite"
7. Literal: „tinerețe"

Disicatlu

Cupacilu câdzutlu
lemnulu streslu

Cupacilu tâl'eatlu
uscatulu disicatlu

Cupacilu apreslu
ugeaclu încâldzâtlu

Cupacilu arsulu
vimtulu curatlu

Cupacilu-nâlțatlu
suflitlu ayisitlu...

1. „Cel despicat"

Despicatul[1]

Stejarul căzutul
lemnul strânsul[2]

Stejarul tăiatul
uscatul despicatul

Stejarul aprinsul
hogeagul încălzitul

Stejarul arsul
vântul[3] curatul

Stejarul înălțatul
sufletul sfințitul...

2. „Tare; lemnul cel tare"
3. „Aerul"

Toma-Apostalu

Ficioru earai
cându soarili lu-alâgai

Toma-Apostolul

Fecior erai
când soarele-l alergai

Ficioru nâ fuşi
când luna u chiruşi

Maşi ocl'i earai
di tuti ti ńirai
cu el'i mări discl'işi
nâpoi nu ti mutrişi.

Apostalu earai
ti omu când ti dâdeai

Şi vruşi di ti-ascumseşi
...
Iu si-eşti, tutu va s-greşti!

Fecior ne-ai fost
când luna ți-ai pierdut

Doar ochi erai
de toate te mirai
cu ei mari deschişi
napoi nu te-ai uitat.

Apostol erai
pentru om când te dădeai[1]

Şi-ai vrut de te-ai ascuns
...
Oriunde vei fi, tot vei grăi!

1. „Când te dăruiai/ te străduiai"

Iu-i guşa mea di lelicu?!*

Tinireața – guşa di lelicu
Muşuteața – guşa di lelicu
Giuneața – guşa di lelicu
Pirifańea – guşa di lelicu

Analtâ, țearâ
Albâ, fidanâ...

Iu-i guşa mea di lelicu?

Creaşti fumeal'ea, guşa s-curmâ.
Treați ńeata, guşa frândzi.
Cheari nicuchirlu, guşa si zgrumâ.
Când cheari hil'ilu... guşa-i fâr-di boați...

Iu-i guşa mea di lelicu?!

** Mama, „lelicu" a meu, nu-i, ma zboarâli aesti a l'ei eara, tu auşaticu: „Oi-i, featili-a meali, iu-i guşa mea di lelicu?"*

1. „Gâtul"
3. „Lumânare"

Unde-i guşa mea de cocor?!*

Tinerețea – guşa[1] de cocor
Frumusețea – guşa de cocor
Junețea[2] - guşa de cocor
Mândrețea – guşa de cocor

Înaltă, ceară[3]
Albă, diafană…[4]

Unde-i guşa mea de cocor?

Cresc copiii, guşa oboseşte
Trece tinerețea, guşa descreşte
Piere bărbatu-i, guşa se sugrumă.
Când piere fiul... guşa-i fără voce...

Unde-i guşa mea de cocor?

** Mama, „cocorul" meu, nu mai este, dar aceste cuvinte ale ei sunt, (spuse) la bătrânețe: „Vai, fetele mele, unde-i guşa mea de cocor?"*

2. „Vigoarea"
4. Literal: „vlăstar tânăr"

Orchestra a munţâloru*

Trecu muntili, di vali
Armâńiľi cu cupiili.
Îi soari şi-primâvearâ
şi fugu di-tu a loru hoarâ.

Ti locu cu iarb-analtâ
Armânlu tutu si-alumtâ
câvallu leanişu cântâ
ca la nâ-mâşatâ numtâ...

În cali, aradha-ndreapti
negu oili uidisiti!
Câ paplu di strâeti
u ştii-aest-adeti:
dininti sta yumarlu-
ncârcatu ľi-easti sâmarlu,
cupia di-oi u duţi
la loclu di la cruţi;
nâpoi di elu birbeţľi
pirifańi ca bineţľi
cu cloputili greali
ţi-asună ca mârdzeali.
De-apoia bagâ noatińi
cu chipuri yâryârici
şi oi cu chipuri groasi
ţi ţânu isonlu-nghioasi.
Ţiva nu-i cumu voru oili
tutu easti cumu va omlu,
cumu ştie picurarlu
ţi da cu cârlibana
ca dirijorlu tonlu!

Şi arâsună valea
di undili di cloputu,
orchestra imn-ayalea
când treaţi pi la şoputu.
Îi *simfonie*, *fugă*,
îi *requiem* di banâ?
Îi boaţi di nimaľi
şi-a Armâńiloru pirifańi!

Orchestra munților*

Trec muntele, de vale
armânii cu (ale lor) turme.
Soare-i şi primăvară
şi fug din a lor hoară.[1]

Pentru loc cu iarbă-naltă
armânul tot se luptă
cavalul leneş cântă
ca la o-muşată nuntă...

În cale,[2] orânduite
merg oile potrivite!
Că moşul din vechime
ştie cum se cuvine:[3]
înainte e măgarul -
încărcat îi e samarul,
turma de oi o duce
la locul de la cruce;
înapoia lui berbecii
(ce-s) mândri ca toţi aţii[4]
cu clopote grele
ce sună ca mărgele.
Şi ápoi pun ei noateni
cu zurgălăii veseli
şi oi cu tălăngi groase
ce ţin isonuri joase.
Nimic nu-i cum vor oile,
totul e cum vrea omul,
cum ştie păcurarul,
ce dă cu cârlibana[5]
ca dirijorul tonul!

Şi răsună valea
de undele de clopot.
Orchestra umbl-agale
când trece pe la şipot.
E *simfonie*, *fugă*
e *requiem* de viaţă?
E voce de năMaie
şi-a armânilor mândrie!

Na, treați pi cârari
şi-cu boațea tutâ vreari
unu Elinu capidanu
muşatu ca vâr-aslanu
tu strańi hrisusiti
di-aşcheri, tińisiti,
ți dzâți cu ńirari
di iu şi-nidzea-n-câlari:
„Ti levendhyea, i Vlahes!"
Livendzâ suntu Vlahiľi!

Şi-orchestra di pi vali
ți curâ-n-ghiosu la vali
cu câńiľi di-avârliga
diparti-i ... linga... linga!...

**Lucru ți si-ari faptâ, isturisitu di tatâ-ńiu, Nico Caragiu. A lui l'i-u-ncli'inu aestâ simfonie.*

1. „Şi pleacă din al lor sat"
3. Literal: „căci bunicul de când lumea îl ştie acest obicei"
5. „Ciomagul cu capul încârligat şi sculptat al păcurarului român"

Ia, trece pe cărare
şi cu vocea-i toată vrere[6]
un căpitan elen
frumos ca vreun leu
cu straie aurite
de oaste, preacinstite,
ce zice cu-admirare
cum mergea el călare:
„Ti levendhyea, i Vlahes!"
Ce falnici sunt ei vlahii!

Şi-orchestra de pe vale
ce cură-ncet la vale
cu câinii di-avârliga[7]
departe-i ... linga... linga...

** Lucru real, istorisit de tatăl meu, Nico Caragiu. Lui îi închin această simfonie.*

2. „Pe drum"
4. Arom. *binecu*, *atu*, „cal de călărie"
6. „Iubire," „drag."
7. „împrejur."

Unu Omu*

Eara faptu Doľeani
faptu ti dureari
faptu cu duhu
cu doru di dadâ
di frati
di curunâ
di şoputu
di câvalu
di-ańiurizmâ di oaie
di meru

cu doru di carti
di-ndriptati
di-Armânu

Un Om*

Se născuse la Doleani
Se născuse pentru durere
Se născuse cu duh
cu dor de mamă
de frate
de cunună[1]
de şipot
de caval
de miros de oaie
de măr

cu dor de carte
de dreptate
de Armân

Eara faptu Doľeani.

Ma
ma ninti di tuti
eara faptu Domnu...

** Ti George Zima.*

Se născuse la Doleani...

Dar
mai înainte de toate
se născuse Domn...

** Pentru George Zima.*

1. „Cununie; căsnicie."

Căprili di Santorin*

Alavdâ-li, Cola, alavdâ-li
căprili di Santorin
Alinâ-ti, Cola, alinâ-ti
la căprili di Santorin
Analțâ-ti, Cola, analțâ-ti
cu căprili di Santorin
Aveagľi-li, Cola, aveagľi-li
căprili di Santorin
Alagâ-li, Cola, alagâ-li
căprili di Santorin
Agiundzi-li, Cola, agiundzi-li
căprili di Santorin
Adapâ-li, Cola, adapâ-li
căprili di Santorin
Adu-li, Cola, adu-li
căprili di Santorin
Xirulivad' adu-li
căprili di Santorin.

** Ti Cola Ceara*

1. Santorin (gr. Therra), di-tu Eladhâ, locu avdzâtu ti picturili di pi murilľi di piştirei. Unâ di eali ari numa „Căprili di Santorin"

Caprele din Santorin*

Laudă-le, Cola, laudă-le
caprele din Santorin[1]
Urcă-te, Cola, urcă-te
la caprele din Santorin
Înalță-te, Cola, înalță-te
cu caprele din Santorin
Veghează-le, Cola, veghează-le
caprele din Santorin
Aleargă-le, Cola, aleargă-le
caprele din Santorin
Ajunge-le, Cola, ajunge-le
caprele din Santorin
Adapă-le, Cola, adapă-le
caprele din Santorin
Adu-le, Cola, adu-le
caprele din Santorin
La Xirolivad'adu-le
caprele din Santorin...

** Pentru Cola Ceara*

1. Santorin (gr. Therra), din Grecia, loc celebru pentru frescele sale rupestre. Una dintre ele este cunoscută sub numele de „Antilopele de la Santorin."

NATLU

Stihuri cu harizmâ veacl'i

NATUL

Stihuri cu charismă veche

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro

Cheatra treați, apili armânu

Auşil'i spunu câ apa treați
Şi spunu câ chetrili armânu;
Ma gioclu altâsoi s-fați
Pi cuua a loclui iu bânămu:

Câ cheatra, câtu streasâ s-hibâ,
Ea s-maținâ şi s-treați, stânda,
Ma pisti lunga-l'i mâținari
Maşi apili armânu, curânda.*

Aşi şi-Armâńil'i, curâ, curâ
cumu dzâți zborlu di-unâoarâ:
„nu cheari-Armânlu," nu, nâsu curâ
şi maținâ tu calea-l'i yioarâ...

Cheari pâdurea, când furtuna
fumeal'ea-l'i surpâ primâveara?
Cheari elu, pul'iu, -ngl'ițatu di neauâ,
cându-acupirimintu nu-ari?
Lilicili di-tu pădz şi dzenuri
uscati toamna, cheru primâveara?

Nu cheru, nu cheari Natlu,
nu cheari Armânlu, nu, nu cheari!
Câtu zboru curatu va si-arâsunâ
tu casi armâneşti, latini:
„Mi scolu, mi lau, mâcu pâni albâ, bunâ,
ńi-amu trei ficiori, simița s-ńi-u priadunâ
si-u creascâ ş-tutu aşi s-ma spunâ:"
„Yinu-ńi, lea vrută, ocl'i di cârbuni,
yinu-ńi muşată, -n brațâli-ńi mult gioani,
s-țâ başu, lea vrută, gura-ț di tâciuni!"...

** Optuli versuri din capu suntu turnati di mini tu grailu a nostru după poezia „Pe glob," di Mihai Codreau (1876-1957).*

1. Literal : „câmpii."

Piatra trece, apele rămân

Bătrînii spun că apa trece
Şi spun că pietrele rămân;
Dar jocul altfel se petrece
Pe scoarța globului bătrân:

Că piatra, cât ar fi de tare,
Se macină şi trece, stând,
Iar peste trista-i măcinare
Doar apele rămân, curgând.*

Aşa şi-armânii, cură, cură
cum zice vorba de-odinioară:
„nu piere-armânul," nu, el cură
şi macină în calea-i chiară...

Piere pădurea când furtuna
copiii-i surpă primăvara?
Piere el pui, înghețat de nea,
când acoperământ nu are?
[şi] florile din văi[1] şi dealuri
uscate toamna, pier primăvara?

Nu pier, nu piere Natul,
nu piere-armânul, nu, nu piere!
Cât vorbă curată are să răsune
în case armâneşti, latine:
„Mă scol, mă lau, mânc pâine albă, bună,
mi-am trei feciori, sămânța să mi-o adune,
s-o crească şi tot aşa să spună:"
„Vino-mi tu, vrută,[2] [cu] ochii de cărbune,
vino-mi, frumoaso, în brațele-mi mult june,[3]
să-ți sărut, vrută, gura-ți de tăciune!..."

** Aceste opt versuri sunt din Mihai Codreanu (1876-1957), poezia „Pe glob."*

2. „Iubito!"
3. „Viteze."

Câtu limba armâneascâ aşi va si-arâsunâ
nu cheari - Armânlu! Nu!
Câ Natlu şi-Limba-su Unâ!

Imnu ti mumili armâni

Vrearea-lâ... pânâ tu moarti.
Nu-ari altâ tu-altâ parti.

Ficiuriţil'i ma nâinti,
Tuti-alanti ma nâ parti.

Dzuuâ-noapti tutu-aveagl'i,
maşi la el'i lâ suntu ocl'il'i:
„Canda i hivritu ficiorlu?"
„Ti ţi u lo iara ponlu?"
„Nacâ-u doari vârnu dinti?"
„S-nu-l'i işi vârnu cârinti?"

S-hibâ mae, s-hibâ mumâ,
- nu-ari s-facâ aestâ numâ -
ţea ma buna cumâticâ
va l'i-u da ali fiticâ.
Ti ea... ţiva mărdzińi, oasi
di-a ficioriloru ţi l-armasi.

Vârnu nelu? Vârnâ flurie?
„Em! io, tora, nu-s ti mini,
va li dau a featiloru
câ easti chirolu-a loru!"
Vârnâ yunâ? Vârnâ ţipâ?
Vârnâ fustani di sirmâ?
„Ţi li voi, tu ańil'i-a mei?"
Şi-nâsâ... peril'i... ninga lăi!

Dadi-armâni, ahâtu duruti:
câ-l'i dzâcu *Gheafâ* i *Custandâ*,
Athina, *Sufie*, *Niche*,
câ-l'i dzâcu a vârnei *Dumnicâ*
i *Cal'iopâ* i *Fluricâ*,
Mahâ, *Mie* i *Lucreţâ*,

Cât limba armânească aşa o să răsune
nu piere-armânul! Nu!
Că Nat şi Limbă-s Una!

Imn pentru mamele aromâne

Vrerea[1] lor... până la moarte.
Nu-i atare-n altă parte.

Copilaşii mai-nainte,
Toate alte[2] la o parte.

Ziuă-noapte tot de veghe,
numai pe ei le sunt ochii:
„Parcă-i fierbinte feciorul?"
„De ce o luă iarăşi dorul?"[3]
„N-o durea-o vreun dinte?"
„Îi iese vreun cărinte?"[4]

De-i bunică, de e mamă
- nu-are a face ăst nume -
cea mai bună bucăţică
are s-o dea la fetică.
Pentru ea... doar margini, oase,
de-ale pruncilor rămase.

Vreun inel ? Vreo florie?[5]
„Eh, acuma, nu-s de mine,
o să le dau fetelor,
că [acum] e vremea lor!"
Vreo blană? Vreun batic?
Vreo rochie de mătase?
„Ce le vreau,[6] la anii mei?!"
Şi ea... păru-i încă lai![7]

Mame armâne, atât durute:[8]
că-i zic *Gheafă* sau *Custandă*,
Athina, *Sufie*, *Niche*,
că-i zic uneia *Dumnică*,
sau *Caliopă* sau *Fluricâ*,
Mahă, *Mie* sau *Lucreţă*,

Marie i *Lenâ*, *Pepâ*,
Cumu si-l'i dzâcâ, Mumâ-i, veacl'i!
Şi tu lumi... nu-ari preacl'i.

1. „Iubirea."
3. „Durerea."
5. „florin de aur."
7. „Negru."

Apa yie

Hiru ți curâ anarg-anarga
di sum-dzeanâ, di sum-munti
dulți s-başi alaga-alaga
cu-alt hiruşu, ma cu vârtuti...

Şi di-adunu avrap-avrapa
cu arâulu di na-stânga
si stricoarâ alâgânda
tu ma marili di na-ndreapta.

Oh, arâu umflatu, pirifanu,
ți portâ pi a tali undi
- mutrea di nu li fă afanu! –
doruri di mumi duruti!

Treți-u Amarea aţea Laia
şi la Maramara si-agiundzâ,
treți-lu şi-Gibraltarlu-ayońea
nizgrumatu-ntregu s-pitrundzâ,
tu-Atlanticu, Ocheanólu,
înclo di-Amarea aţea Marea
- iu şi-dusi zborlu şi-Hristolu -
şi-du tu „Lumea aţea Noaua"
- oh, Columbe, blâstimate,
iu-ț-si dusi mintea, frate?! -
du-u chicuta ca steaua
lacrima di dadâ plâmtâ
vrearea-l'i s-nu s-ducâ chirutâ...

Marie sau *Lenă*, *Pepă*,
Cum i-o zice, Mamă-i, veche !
Şi în lume... nu-i pereche !

2. Literal: „celelalte."
4. „(dinte) canin."
6. „Ce-mi trebuie ?"
8. „Iubitoare."

Apa vie

Fir ce cură alene-alene
de sub geană, de sub munte
dulce se sărută fuga
cu-alt firuş, mai cu vârtute...

Şi-mpreună, iute-iute
cu cel râu din partea stângă
se strecoară alergânda
în mai marele la dreapta!

Oh, tu râu umflat [şi] mândru
ce porți pe-ale tale unde
- vezi nu face nevăzute! -
doruri de mume durute![1]

Treci-o Marea ceea Neagra
şi la Marmara s-ajungi,
treci şi Gibraltaru-n grabă
nesugrumat, întreg [să] pătrunzi
în Atlantic, Oceanul,
dincolo de Marea cea Mare
- unde-şi duse vorba şi Hristosul -
şi du-n „Lumea ceea Noua"
- oh, Columbe, blestemate,
un-ți se duse mintea, frate?! -
du-l picuşul cel ca steaua,
lacrima de mamă plânsă,
vrerea-i nu fie pierdută...[2]

Câ hiruşlu di-apâ yie
ți yini tâşi di sum-dzeanâ
maşi aestu-i, altu nu-ari,
câ sică tu-arâdâținâ.

1. „Iubitoare; care suferă."

Si-ncurunâ zboarâli

Ți ciudie !
Dzâți *țerlu ari lună*
şi... easti poezie !
şi harea easti-mplinâ!

Dzâți *ciello, Himmel, sky*
şi suflitlu-a Armânlui
ca cheatra sta, si-lu dai
di ńilâ a vârnui!

Ca țiva leamni-uscati
câ dipu țiva nu-şi minâ:
ni frândza nu-l'i ma bati,
ni arpitli şi-alinâ...

Dzâți *soari-i, ți luńinâ!*
şi-*arâu ți curâ yioarâ,*
Dzâți *boați di câmbanâ*
şi s-deapirâ tuț tr-oarâ!

Ți ciudie !
Cându-ncurunâ zboarâ
tu grailu-a lui, di-acasâ,
di pachi-strâpachi, di-tu hoarâ,
ți altoru lâ-lu alasâ,
a Armânlui-l'i crescu peani
di-ahâtâ pirifańi...

1. Cf. drom. *ciudă, ciudățenie, ciudat*.
3. Literal: „voce (de clopot de biserică)."
5. „Sat."

Căci firuşul de-apă vie,
ce vine chiar de sub geană
doar acesta-i, altul nu e,
c-a secat la rădăcină.

2. „Dragostea-i să nu se ducă pierdută."

Se cunună cuvintele

Ce minune![1]
Zici: *cerul are lună*
şi... este poezie!
şi harul e deplin!

Zici: *ciello, Himmel, sky*
şi sufletul armânului
ca piatra stă, să-l dai
de milă vreunui!

Ca nişte lemne-uscate
că chiar nimic nu-şi mişcă:
nici frunza nu-i mai bate,
nici aripile-şi ridică...

Zici: *soare-i, ce lumină!*
râuri ce cură chiare,[2]
zici *sunete de clopot*[3]
şi-s flacără toți iară![4]

Ce minune!
Când cunună cuvinte
în graiul lui de-acasă,
din moşi-strămoşi, din hoară,[5]
ce altora li-l lasă,
armânlui îi cresc pene[6]
de atâta mândrie...

2. „Limpezi."
4. Literal : „şi se-nfioară toți, dintr-o dată."
6. „Aripi."

Câ numta... numtâ easti -
că-su oamińi, puľi, giuneapińi -
ma numta-nâ di zboarâ
nu-ari-altâ tu mileti-ńi!

Căci nunta... nuntă este -
că-s oameni, pui,[7] junepeni -
dar nunta-ne de cuvinte
nu-i alta pentru neamu-mi!

6. „Păsărele."

Merlu şi ńedzlu a Loclui

Analtu, ningâ țeru
u feați poezia
Armânlu, picurarlu.

Aclo lâ dzâsi „puľi"
la tuț azburâtoriľi
- câ-su ńiț, câ suntu mări -
sunt-fraț, eľi, cu nioriľi!

Şi când dipusi-n-padi,
casâ ş-fumeaľi s-facâ,
poetlu, picurarlu,
tu elu cu harlu a Domnului
vidzânda ți mâreață,
lâ dzâsi cu muşuteață:
merlu şi ńedzlu a loclui...

Mărul şi miezul Pământului[1]

Sus, lângă cer,
făcut-a poezia
armânul, păcurarul.

Acolo le-a zis „pui"
la toți zburătorii
- că-s mici, ca sunt [ei] mari -
sunt frați, ei, cu norii!

Şi când coborî-n câmpie,
casă să-şi facă, familie,
poetul, păcurarul,
în el cu harul Domnului
văzând ce măreție,
le-a zis cu frumusețe:
mărul şi miezul locului...

1. „Morcovul" şi „cartoful," respectiv „mărul „miezul" pământului.

Luna şi Meslu

Luna tutu si-ndreadzi
loclu s-luńineadzâ.
Luna tutu s-şuțâ
loclu... dipu nu s-mutâ.

Noaptea i ca dzuua
si-lu vedz aclu-n-padi
ti doari miduua
s-vrei si-ľi dai di coadâ!

Luna şi „Mes"-ul

Luna tot se pregăteşte[1]
pământul să-l lumineze.
Luna se tot suceşte
pământul... nu se sinchiseşte![2]

Noaptea e ca ziua
să vezi pe jos acul
te doare creierul
să vrei să-i dai de coadă!

Câ-i mistiryiu mari
maşi Dumnidză ştie
cumu di easti-ahtari:
cându-mplinâ, yie,
cându... dip câtrani?!

Şi di-apoia: Armânlu
meslu şi-lu-ari ahoryea,
cându s-şuțâ loclu
di da lunâ noauâ
nâsâ easti unâ, meslu easti altâ!

Aşi vru latina
limba strauşeascâ:
meslu s-şi-aibâ numa,
luna si-l'i luțească!

Că e mister mare
şi numai Dumnezeu ştie
cum e de-i atare:
când [e] plină, vie
când... de tot catran!

Şi apoi: armânul
„mes"-ul şi-l are altul,[3]
când se suceşte pământul
de dă lună nouă
ea [luna] este una,
„mes"-ul este alta!

Aşa a vrut latina
limba strămoşească:
„mes"-ul să-şi aibă numele,
luna să-i lucească!

1. Literal : „se drege."
3. „Pentru «lună (de zile)» aromânul are un cuvânt separat" (< lat. *mensis*; cf. fr. *mois*, it. *mese* etc.).

2. Literal: „de loc nu se mută (din loc)."

Patru yisi cu ocl'i-ncl'iş

I Yisu di primâveara

Ficioril'i:
Cându da iarba,
lâ creaşti barba.
Cându da frândza,
lâ creap-arândza.
Cându yinu ploili,
alagâ oili.
Cându străfuldzirâ,
moartea u spindzurâ.

Featili:
Cându yinu Fluriili
şi-bagâ fluriili.
Când yini Paştili,
si scoalâ moaşili
di-şi ducu nipoatili
si-şi spunâ ńeatili!

Patru vise cu ochii închişi

I Vis de primăvară

Feciorii:
Când dă iarba,
le creşte barba.
Când dă frunza
le crapă rânza.
Când vin ploile
aleargă oile.
Când străfulgeră,
moartea o spânzură...

Fetele:
Când vin Floriile,
îşi pun salbele.[1]
Când vine Paştele
se scoală bătrânele[2]
de-şi duc nepoatele
să-şi arate tinerețile!

Scotu di-tu hârari
ti Viniri-Mari,
strańi muşati
cu mâńili câlcati...

Giońil'i s-li veadâ
featili si-aleagâ.

1. Literal: „florini de aur;" „salbe de aur."

Scot din sacii mari
în Vinerea Mare,
straie frumoase
cu mâinile călcate...

Junii să le vadă,
fetele să le aleagă.

2. Literal: „o pornesc babele."

II Yisu di veara

Cându yini mailu
s-hârseaşti-Armânlu.
Iasi tu padi
la iarbâ veardi.
Fumeal'ea-l'i tutâ
di-tu hori s-mutâ.
Circhelu-ndreptu,
caşlu-aleptu
pita i teasâ
coaptâ ti measâ
guva tu mesi
- paplu tu thesi –
dada u tal'i
yiuri astal'i
cathi unu partea
şi-u l'ea na nâ parti
yinlu ti oaspiț
pociulu i proaspitu
bunu pi câroari
câ-i şi-elu di la soari...

Ş-boațea si-alinâ
tâşi Samarinâ...

1. Literal : „padină."

3. Obicei aromânesc de a însemna centrul plăcintei cu vârful degetului mare: din acest punct se începe tăierea ei în raze.

II Vis de vară

Când vine maiul
se bucură armânul.
Iese-n poiană[1]
la iarbă verde.
Familia-i toată
din sate se mută.[2]
Țestul pregătit,
caşul ales
plăcinta-i întinsă
coaptă pentru masă
gaura la mijloc[3]
- bunicul în frunte -
mama o taie
dungi întretaie
fiecare partea
şi-o ia la o parte
vinul pentru oaspeți
urciorul e proaspăt
bun pe căroare[4]
că-i şi el de la soare.

Şi vocea se-anină
până-n Samarină...

2. „Se ridică; pleacă."

4. „Căldură mare" (< lat. *calor*, *caloris*).

III Yisu di toamna

Ti Stâ-Mârie
tu Cimârie
s-toarnâ Armânlu
si-ndreagâ arniulu!

Ti yizmâciunu
nu ari vârnu
butea nimplinâ.
Taralili gânâ
caşlu si-lu ţânâ.
Pociu ahândosu
ti laptili grosu
niheam dulţi-acru
cum-l-va fumil'iclu.
Peturili-su teasi
lânurili-su toarsi
pâstrâmadz tu vimtu
câvyearlu sprilimtu
hiţi-mbâirati
meari uscati
nuţli adunati
câstâńili coapti
fârina-n sinduchi...

Iarna? Si-si-aproachi!
As-yinâ Andreulu,
i-ndreptu Armânlu!

1. *Ceameria*, câmpie în Albania.
3. Literal: „adânc(os)."
5. „Ioscale pentru iarnă."
7. „Decembrie."

IV Yisu di iarna

Cându da neaua
si-acoapirâ torlu.
Ma, ia vedz-u Steaua!
S-feaţi Hristolu!

III Vis de toamnă

La Stă-Mărie
în Cimărie[1]
se-ntoarce armânul
să-şi facă iernatul!

La cules de vii
nu are nici unul
butia neplină.
Putinile doldora
caşul să-l ţină.
Pociul[2] pântecos[3]
pentru laptele gros
puţin dulce-acru
cum îl vor copilaşii.[4]
Păturile[5]-s întinse
lânurile-s toarse
pastramele-n vânt
icrele lucioase
smochine-mbărate[6]
mere uscate
nucile-adunate
castanele coapte
făina în ladă...

Iarna? Să se-apropie!
Să vină Andreul,[7]
e gata armânul!

2. „Oală de lut" (< lat. *potium*; cf. fr. *pot*).
4. „Familia cea mică; copiii."
6. „Înşirate" (cf. şi drom, *baieră*).

IV Vis de iarnă

Când dă neaua
se-acoperă urma.
Dar, ia vezi-o Steaua!
S-a născut Hristosul!

Yinu sârbâtorili
tu tuț criştińiľi.
Simitea adratâ
sarailia-i coaptâ
bâclâvălu - ńeari
pitili cu moari
migitlu ascumtu
ta si-lu aflâ nuntru!
Aryucariľi-alagâ
anlu si-lu adavgâ
cu altu ma nău
fâr-di duhu arău...

Pâtigiunea yini
ia-lea şi-Ayiu Yeani
banâ hârioasâ
Anlu Nău i-n casâ
bunili-s si-aleagâ
aralili-s si-aşteargâ!

Vin sărbătorile
pentru toți creştinii.
Pâinea[1] e făcută
sarailia-i coaptă
baclavaua - miere
plăcinta cu moare
bănuțul ascuns
ca să-l afli-nuntr'!
Mascații colindă
anul să-l adauge
cu altul mai nou
fără de duh rău...

Boboteaza vine
iată-l şi Sânt-Ion
viață bucuroasă
Anul Nou e-n casă
bunele să se-aleagă
relele să se şteargă!

1. „Pâine pregătită anume, pentru sărbători, cu mireasmă de busuioc."

Trei blâsteami (Ti şicae)

I Blâsteami di mumâ ți u creapâ fumeal'ea

Ți-ńi pâțâi, laia-ńi di io?!
Iu-su ficioriľi di-unu chiro?!
A, la-ai, mi zurlusirâ,
caplu mi-acâță, mârata-ńi,
ia, aşi-ńi si duți ńeata-ńi!

- Lea, mare, hândâcusită,
cara s-ti-acațu di cusiță
va ti-aducu tutâ-nvârliga
vârnu s-nu ț-aibâ câştiga!
Stăi, lea, ț-u chiruşi arşinea,
pornicu dip țâ si-adră chealea?
Ți mi crechi, lea, ți s-țâ creapâ
budza, ia, că mi cripaşi?!

Trei blesteme (De șagâ)

I Blesteme de mamă pe care o necăjesc[1] copiii

Ce-mi pățiі, biata-mi de mine?!
Unde-s copiii de-odinioară?!
Oh, mă-ăi, m-au nebunit
capul m-a apucat, amărâta-mi
ia, aşa-mi se duce viața-mi![2]

- Tu, a mare, prăpadită,
de te-oi apuca de cosiță
am să te-aduc toată-nvârliga[3]
nimeni să nu-ți aibă grija!
Stai, tu-u, ți-ai pierdut ruşinea,
toval chiar ți s-a făcut pielea?
De ce mă crăpi, tu, crăpa-ți-ar
buza, ia [aşa], că m-ai crăpat?!

Şi-tini, lai, gugea ficiorlu
ț'â badz mintea cu lişorlu?
Va ti vatâmu, lai, di şcopu
ta s-ț'â bagu mintea la locu!
Ieşi nafoar', hândâcusite,
gioacâ tu uboru, neap'cate!

- Ah, lea ńică, dracu di-tu guvâ,
dipu ca theaminâ-mascurâ!

Chilimea u-arupsişi țiru
cu carecla tutu hâr-hâr!
Bagâ-ț curlu-n padi, stăi,
ți mi crechi, lea, ți-ńi adari?

Că v-agudi chicuta doauli!
S-vâ sta parlu tu hicati,
ia, că mi cripaț, ficioriľi-ńi,
tu-nâ guvâ s-vâ bagu treiľi,
sfulgulu pisti voi s-cadâ...
- Ț'i mi feațişi, murlai dadâ?!
...

Oi-i, corba-ńi, zurlusii?
Ț'i stau di dzâcu, u chirui?
Ptiu-ptiu-ptiu!, s-ńi-ascuchiu-n sinu,
tu munț seți! Aca la mini-i-i
ahtări lucri nu-ari s-yinâ-â-â!
Cari nu şi-u va fumeaľea-a-a
s-nu şi-u va niți câmeaşa-a-a!

Aidi, soră, tini mare,
ľea-u ńica şi-ieşi primnari,
şi-videț s-nu țiva ficiorlu
s-şi-arupâ țiva ciciorlu...
Aidi, pirdhicuşili-a meali,
loaț-vâ şi-agiucaț-vâ beali!

1. Literal: „o crapă."
3. „Împrejur."
5. „Uşor la minte."
7. „Mi-o pierdui mintea."
9. „Cine nu-şi iubeşte copiii."

- Şi tu, măi, gogea feciorul[4]
îți pui mintea cu uşorul?[5]
Te omor, măi, în bătaie
ca să-ți pun mintea la loc!
Ieşi afar', neruşinate,
joacă-n curte, afurisite!

- Ah, tu, mică, drac din gaură,
chiar ca femelă-masculă!

Chilimul l-ai făcut ciur
cu scaunul[6] tot hâr-hâr!
Pune-ți curul jos [şi] stai,
de ce mă crăpi, tu, ce îmi faci?

Că v-ar lovi picul [pe]-amândouă!
Sta-v-ar parul în ficați,
ia, că mă crăpați, feciorii-mi,
într-o gaură să vă bag treii,
fulgerul pe voi să cadă...
La ce m-ai făcut, biet-mamă?!
...

Vai, vai, biata-mi, înnebunii?
Ce stau de zic, o pierdui?[7]
Ptiu, ptiu, ptiu! să-mi scuip în sân!
În munți seci![8] Aici la mine-e-e
atari lucruri să nu-mi vie-e-e!
Cine nu şi-o vrea familia-a-a[9]
să nu-şi vrea nici cămaşa-a-a!

Haide, soră,[10] tu, cea mare,
ia-o [pe] mica şi-ieşi plimbare
şi vedeți să nu cumva feciorul
să-şi rupă cumva piciorul...
Haide, potârnichile mele,
luați şi jucați pietricele!

2. Literal : „tinerețea-mi."
4. „Băiatul."
6. „Scaun cu spetează" (pentru „scaun:" arom. *scamnu*).
8. „Pustii."
10. Mod de adresare fiicelor; pentru băieți: „frate!".

II. Blâsteami di-nveastâ ți-l'i fudzi bârba-su tu Amirichie

Au-u, sor, dzâ, nu ńi-amu dhichi?
Nicuchiru easti aestu?
S-şi-alasâ taifâ, fumeal'i
şi s-fugâ tu-Amirichie?

Oh, lele, corba-ńi di io!
Ț'i hâiri s-fac-aclo?!
Omu chirutu, fliurâ mintea-l'i,
ńi-alghirâ dip lail'i ocl'i-ńi!
Tutu mutrea, tutu mutrea...
vârnu nu u minduia.
Nu-ari s-yinâ vârnâoarâ,
caplu tâmpânâ-ńi si-adarâ!

Ț'i-ńi pâțâi, lea, corba-ńi di-io?!
Ț'i bârbatu, lea, dipu aplo!
N-agârşi, ańi trecu şi-trecu
ficioril'i dol'i tutu ma crescu...
Mi cripă, budza si-l'i creapâ!
Cioarâ di-arinâ si-adarâ!
S-nu-şi aibâ altâ hâiri!

Pi dințâ si-lu vedu, lea sor',
câ mi-asteşu, lea, di-ahâtu doru!
Ia, aşi, câ mi cripă...

Si-l'i agiutâ Dumnidză!

1. Literal: „n-am dreptate?"

3. „Aiurit."

5. Literal: „capul mi se face tobă."

7. „Vedea-l-aş întins / mort / cu fața în jos."

II Blesteme de nevastă căreia i-a plecat bărbatul în America

Va-ai, soră, zi, nu-i drept?[1]
Om de casă este-acest?
Să-şi lase neam, familie
să plece-n Amirichie?

Văleleu, biata-mi de mine!
Ce naiba[2] să fac-acolo?!
Om pierit,[3] fluier i-e mintea-i,
mi-albiră de tot bieți ochii-mi!
Tot priveşte, tot priveşte...
nimeni nu se mai gândeşte.[4]
Nu mai vine niciodată,
capu-mi, tobă-i, mintea toată![5]

Ce-mi pății, biata-mi de mine?!
Ce bărbat, vai, de ruşine![6]
Ne-a uitat, ani trec şi trec
feciorii, doi, tot mai cresc...
M-a crăpat, buza să-i crape!
Sfoară din nisip să facă!
N-aibă nici o pricopseală!

Vedea-l-aş pe dinți,[7] tu, sor',
că m-am stins de-atâta dor!
Ia, aşa, că m-a crăpat...

Să-i ajute Dumnezeu!

2. Literal: „pricopseală."

4. Literal: „nimeni nu s-ar fi gândit la asta."

6. „Simplu; neşlefuit."

III Blâstemu di dadâ ți-l'i fudzi ficiorlu si s-facâ yeatru

Oi-i, murlai Custachi a meu!
Iu-ńi fudzişi, lai, frate,
ți-ńi adraşi, lai, carabeu,
vrute şi-nidurute!

Oh, lele, ațelu-şi tutu,
s-dusi s-s-facâ yeatru...
Oi-i, aslanlu-ńi vru-utu,
ocl'iu-ńi si-adră albu-u!

Au-u, Custachi-mu,
mutrea-aoa, la dada!
U vedz palma? Ari peri?
Nu-ari, frate, vârnu.
Avdz-aoa, ficiorlu-a meu:
câț peri ari palma
ahâtâ hâiri si-ai,
pul'ilu şi-ńellu a meu!
Că mi-alâsaşi singurâ,
plâmtâ şi-ningrupatâ...

Ia, aşi s-da Dumnidză,
giuru pi-a tali ńeati!
Harauâ si-ai di la ficiori
şi dzâli tutu muşati!

III Blestem de mamă căreia i-a plecat feciorul să se facă doctor

Va-ai, biet Costache-al meu!
Unde-ai plecat[1] tu, măi, frate,
ce-mi făcuşi, tu, carabeu,[2]
vrute şi nedurute![3]

Văleleu, doar unu-i tot,[4]
s-a dus să se facă doctor...
Va-ai, leu-mi vru-ut,
ochiu-mi albi to-ot!

O-oh, Costachi-mu,
uite aici la mama:
O vezi palma? Are peri?
N-are, frate, nici unul.
Auzi aici, feciorul meu:
câți peri are palma
atâta pricopseală să ai,
puiul şi mielul meu!
Că m-ai lăsat singură,
plânsă şi neîngropată...

Ia, aşa să dea Dumnezeu
jur pe a ta tinerețe!
Bucurie să ai de la feciori
şi zile tot frumoase!

1. Literal: „ai fugit."
2. „Vrabie" /„ciocănitoare?" Cuvânt de mângâiere pentru băieți.
3. „Iubite şi neiubitorule!"
4. Literal: „acela şi tot."

Cânticu ti ginta latină[1]
di Vasile Alecsandri

I

Latina gintâ i reginâ
Ntrâ alti ginti di aestâ lumi mari.
Ea poartâ-n frâmti nâ steauâ sirinâ
Luțindalui tu eti seculari.

Cântul gintei latine
de Vasile Alecsandri

I

Latina gintă e regină
Între-ale lumii ginte mari.
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.

Scriatâ-l'i easti tutu nâinti
Gioanâ si-şi treacâ lunga-l'i cali.
Ea neadzi-ndreaptâ-n frâmtea altoru ginti
Şi-luńinâ vearsâ dinâpoi, tu vali.

II

Latina gintâ featâ vergurâ-i, alghinâ
Cu hari dulți, trupu curatu, lişoru,
Tutu xenlu-n cali l'i si-ncl'inâ
N-dzinucl'i cadi, tutu ma-mplinu di doru.
Muşatâ, yie, gura-l'i maşi arâsu,
Sumu țeru sirinu şi dzuua pi câroari
Ea s-ńirâ-n soari, caplu-l'i tutu ma-n susu,
Si-ascaldâ, harişi, tu veardi-amari.

III

Latina gintâ ari parti
Di tuti-a loclui mări averi
Şi-cu multâ vreari ea li-mparti
Cu tuti alanti a l'ei surări,
Ma la inati nu-ari preacl'i,
Când mutâ brațu ti libertati
U surpâ tirania veacl'i
Ş-si-alumtâ ti-a l'ei îndriptati.

IV

La dzuua ațea di giudicatâ
Cându va-s sta dinintea Aților
Ginta va si-hibâ întribatâ:
„Ți ari faptâ ea pi loclu a lui?"
Ş-nâsâ va-s greascâ - boați dulți, ńeari:
„O! Doamne,-n lumi mini câtu şidzui
Tu ocl'i a l'ei împlińi di vreari
Maşi Tini, Vrute, mini ti vidzui!"

Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă paşii săi.
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsând lumină-n urma ei.

II

Latina gintă e verginâ
Cu farmec dulce, răpitor;
Străinu-n cale-i se închină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

III

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori
Şi mult voios ea le împarte
Cu celelalte a ei surori,
Dar e teribilă-n mânie
Când brațul ei liberator
Loveşte-n cruda tiranie
Şi luptă pentru-al său onor.

IV

În ziua cea de judecată,
Când față-n cer cu Domnul sfânt,
Latina gintă-a fi-ntrebată:
„Ce a făcut pe-acest pământ?"
Ea va răspunde sus şi tare:
„O! Doamne,-n lume cât am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat!"

1. Poezia aestâ fu scriatâ di Vasile Alecsandri tu maiu, 1878. Poetlu u dzăsi la „Concursul Felibrilor," di Montpellier, Franța, la „Societatea limbilor romanice." Nâsu fu încurunatu aclo cu premiulu ti ma buna şi ma muşata poezie încl'inatâ ti latinități. *Cântul gintei latine* fu adusu tu limbili: latinâ, francezâ, italianâ (1878), provensalâ (1885), retoromanâ (1896), spaniolâ, portughezâ (1978, tu 100 di ani), şi dupâ 110 ani u aduşu-şi mini tu limba a noastrâ (si - avdzâ-ntâńea oarâ tu 1989, la VI-lu Congresu a Armâńiloru di Bridgeport, U.S.A.).

COLOFON

Autorul lucrării	**MATILDA CARAGIU MARIOȚEANU**
Titlul lucrării	**DI NUNTRU ȘI-DI NAFOARÂ** **- STIHURI ARMÂNEȘTI -** **DIN NĂUNTRU ȘI DIN AFARĂ** **- STIHURI AROMÂNE -**
Editura la care a apărut	**Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ, BUCUREŞTI, 1994**
Variantă digitalizată de	**Editura Predania/** CP 67, OP 13, București **www.predania.ro** **tehnoredactor/ Remus Brihac** **concept grafic/ Atelieruldegrafica.ro**

PREDANIA

PROIECT AVDHELA
BIBLIOTECA CULTURII AROMÂNE
www.proiectavdhela.ro